

TOEKOMSTBESTENDIGE ONDERWIJSHUISVESTING DOOR EEN IHP

In een Integraal Huisvestingsplan (IHP) brengen scholen en gemeentebesturen strategische keuzes, financiële mogelijkheden en wettelijke kaders samen om zo tot een toekomstbestendige onderwijshuisvesting te komen. Maar staat de onderlinge concurrentie tussen schoolbesturen dit wel toe? Zo ja, is het dan niet beter om een IHP op regionale schaal te maken en daarin zowel het primair als het voortgezet onderwijs op te nemen? En hoe houdt het IHP zich tot de Lokale Educatieve Agenda? We legden vier stellingen voor aan vier experts.

Concurrentie

De onderlinge concurrentie tussen schoolbesturen belemmert de realisatie van toekomstbestendige huisvesting in een IHP.

König: Ik draai dit liever om. De concurrentie maakt een IHP noodzakelijk. Met een IHP kun je schoolgebouwen op een eenduidige manier integraal met elkaar vergelijken, op zaken als bouwkundige staat, positie in de wijk, verwachte aantallen leerlingen in de toekomst en geschiktheid voor nieuwe onderwijsvormen. Hiermee kun je zorgvuldig bepalen welke schoolgebouwen als eerste worden aangepakt. Zo ontstaat makkelijker overeenstemming tussen schoolbesturen over de prioriteiten en volgorde. Zonder zo'n zorgvuldige, integrale en eenduidige beoordeling is het schoolbestuur dat het hardst roept het eerst aan de beurt.

Tigges: Van concurrentie is in de ene gemeente meer sprake dan in de andere. Je stapt daar overheen als gemeente en schoolbesturen vanuit een gelijkwaardige samenwerking praten over toekomstbestendige huisvesting. Een IHP dwingt partijen om uit het hier en nu te stappen en toekomstbestendige keuzes te maken.

Van Alphen: In Zeeuws-Vlaanderen is er nog geen IHP. Wel zijn de toenmalige schoolbesturen in 2014 op advies van de Onderwijsautoriteit een samenwerking gestart, samen met gemeenten en kinderopvang. Uitgangspunt was om de krimp geen aanleiding te laten zijn voor concurrentie, maar te zien als kans om de kwaliteit van het onderwijs te versterken. Daar is een voorzieningenplan uitgekomen waarin staat welke onderwijs- en kinderopvangvoorzieningen in de toekomst in welke gemeenten nodig zijn. Volgende stap is dit uit te werken in een IHP met concrete maatregelen. Het voorzieningenplan was dus een kapstok waarmee we niet langer concurreren maar samenwerken.

Lautslager: Concurrentie in het onderwijs is prima. Maar als schoolbesturen daardoor niet willen kijken naar een efficiënte toekomstgerichte ruimtverdeling, werkt het inderdaad belemmerend. Helaas gebeurt dat nog te vaak. Aan de klimaat Tafel voor de gebouwde omgeving is geadviseerd om IHP's een meer verplichtend, periodiek en langjarig karakter te geven.

Primair én voortgezet onderwijs

Een IHP kan niet alleen worden gemaakt voor het primair onderwijs of het voortgezet onderwijs. Beide moeten onderdeel zijn van één proces en document.

Tigges: Het is verstandig dit na te streven, maar het toch als twee aparte processen te zien. Het grote aantal schoolbesturen zorgt voor extra complexiteit. Daarbij gaat het vaak om heel verschillende besturen en daarmee twee verschillende werelden. Het is aan de gemeente om ervoor te zorgen dat die twee werelden bij elkaar komen. Je wilt voorkomen dat als een probleem in de ene sector niet wordt opgelost, er bij de andere sector financiële knelpunten ontstaan.

“

Een IHP dwingt partijen om uit het hier en nu te stappen en toekomstbestendige keuzes te maken.

Frank Tigges

Van Alphen: Prima om dit te onderzoeken, maar in Zeeuws-Vlaanderen is dit te gecompliceerd. Het voortgezet onderwijs heeft al een behoorlijk intensief proces doorlopen. Als dat ook nog was verbonden met het primair onderwijs, was het te complex geworden. Het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs hebben ook te maken met andere wet- en regelgeving. Ik zou het daarom zelf niet snel combineren.

Lautslager: Ik sluit me hierbij aan. Het wordt alleen maar complexer als je de discussie gaat verbreden en er meer partijen aan toevoegt. En het is al gecompliceerd genoeg. Er is wel een goede partij nodig met professionele kennis en beslissingsbevoegdheid die zorgt voor de onderlinge afstemming. Als de gemeente die rol niet kan vervullen, moet ze daarin worden ondersteund.

König: In een blanco situatie is het zeker verstandig één alomvattend IHP te maken. De gemeente krijgt zo het best inzicht in de financiële lasten op langere termijn. Maar in de praktijk bestaan geen blanco situaties. In Arnhem is tot 2006-2007 enorm geïnvesteerd in het voortgezet onderwijs. Het primair onderwijs bleef achter. Dan is het logisch om eerst daar een IHP voor te maken.

IHP en Lokale Educatieve Agenda

69

Ook het IHP moet een bijdrage leveren aan de inhoudelijke kwaliteit van het onderwijs.

Stan van Alphen

Het IHP is voor mij even belangrijk als de LEA (Lokale Educatieve Agenda).

Van Alphen: In de LEA worden de educatieve en inhoudelijke afspraken gemaakt. De processen rond huisvesting en andere facilitaire zaken moeten daar ondersteunend aan zijn. Ook het IHP moet dus een bijdrage leveren aan de inhoudelijke kwaliteit van het onderwijs.

Lauteslager: Het zwaartepunt voor De Bouwagenda ligt bij de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Bij de onderwijshuisvesting is het IHP daarvoor het beste instrument. Maar dat er binnen het onderwijs onderling goede educatieve afspraken worden gemaakt is essentieel en randvoorwaardelijk. In die zin is de LEA een onderlegger voor het IHP.

König: Het zijn onvergelykbare grootheden; wel even belangrijk, maar vanuit een eigen perspectief. Geredeneerd vanuit de maatschappelijke opgave is de LEA belangrijker. Kijk je naar de financiële kant, dan prevaleert het IHP. Een goed IHP geeft rust tussen schoolbesturen onderling en tussen schoolbesturen en de gemeente. Die rust is veel waard.

Tigges: Ook dit hangt af van de situatie. Er kan in een gemeente een enorm probleem zijn met verouderde gebouwen. Dan heeft de huisvestingsvraag prioriteit. Maar als de gebouwen er goed bijstaan, moet je het veel meer hebben over de onderwijsinhoudelijke zaken en samenwerking daarin. In het algemeen is de inhoud altijd belangrijker, maar huisvesting is daarvoor wel een belangrijke randvoorwaarde.

Gemeente of regio?

Een regio zou eigenlijk gezamenlijk een IHP op moeten stellen. Het werkveld van schoolbesturen overstijgt immers de gemeentegrenzen.

Lauteslager: Ook dit vergroot en bemoeilijkt de discussie. De Bouwagenda pleit voor meer standaardisatie in IHP-processen, met renovatie en verduurzaming als vaste onderdelen en een beperkt aantal categorieën van levensduurverlenging. Daaruit komen dan in elke gemeente soortgelijke opgaven. Die opgaven zou je op regionale schaal kunnen bundelen. Idealiter leidt dat tot 'mandjes' die je kunt aanbesteden. Zo ontstaat meer volume en dat is nodig om de energietransitie ook in de onderwijshuisvesting haalbaar en betaalbaar te maken.

König: Ook ik denk dat de toch al moeilijke processen zo te complex worden. In een grote gemeente als Arnhem met een paar grote schoolbesturen en vele kleintjes is het al ingewikkeld. Misschien is het voor kleinere gemeenten wel aantrekkelijk om het samen te doen, ook omdat je dan samen een bureau kunt inhuren dat het proces organiseert en de kwaliteit bewaakt. Kleinere gemeenten hebben ook vaak te weinig capaciteit en deskundigheid om dit er bij te doen. Want het maken van het IHP is in beginsel een eenmalige activiteit. Je doet het één keer en daarna hou je het bij.

Tigges: Ik ben het met deze stelling wel eens. Ik zie nu dat elke gemeente een eigen proces doorloopt en weinig moeite doet van elkaar te leren. Maar ik snap ook dat het bij een regionale aanpak te ingewikkeld kan worden. Blijven de IHP's lokaal, dan pleit ik er sterk voor dat gemeenten procesmatig meer samen optrekken en meer gebruik maken van elkaars ervaringen. Zo voorkom je dat je dezelfde fouten maakt. Ik vind het onbegrijpelijk dat dat nog maar weinig gebeurt.

Van Alphen: In Zeeuws-Vlaanderen gebeurt het al wel. Maar het kan ook moeilijk anders omdat dit een betrekkelijk gesloten gebied is. Dan is het elkaar vinden in een voorzieningenplan enerzijds wenselijk en noodzakelijk, maar anderzijds ook vanzelfsprekend. Tegelijkertijd vind ik het prima dat gemeenten eigen keuzes maken, die passen bij het eigen beleid. Afzonderlijke IHP's zijn geen probleem, als er maar sprake is van afstemming. Kernen uit verschillende gemeenten liggen soms heel dicht bij elkaar. Wat in de ene kern van gemeente A gebeurt, heeft invloed op wat er vlakbij in de andere kern van gemeente B gebeurt. Dan is het goed daar constructieve afspraken over te maken.

Ron König spreekt in deze rubriek vanuit zijn ervaringen als wethouder Onderwijs van de gemeente Arnhem. Ook was hij interim-bestuurder van twee stichtingen voor speciaal onderwijs. Nu is hij waarnemend burgemeester van Deventer.

Frank Tigges is voorzitter van het College van Bestuur van Stichting Klasse. Deze koepel van primair en speciaal onderwijs verenigt zeventien scholen in vier gemeenten: Gouda, Woerden, Waddinxveen en Bodegraven-Reeuwijk.

Stan van Alphen is bestuurder van Onderwijsgroep Perspecto. Hieronder vallen 23 reguliere basisscholen en één school voor speciaal basisonderwijs in de gemeenten Hulst en Terneuzen in Zeeuws-Vlaanderen.

Olivier Lauteslager is programmamanager scholen bij De Bouwagenda. Deze taskforce heeft als doel de bouwsector duurzaam, klimaatbestendig en circulair te maken. Dit gebeurt in elf road maps, waarvan de verduurzaming van scholen er één is.

Visie van HEVO

Integraal Huisvestingsplan
Vanuit een visie op onderwijs, zorg en opvang naar toekomstbestendige onderwijshuisvesting.

Maatschappelijke trends en ontwikkelingen stellen hogere eisen aan uw onderwijshuisvesting. Denk bijvoorbeeld aan de opkomst van gepersonaliseerd leren, de ontwikkeling van integrale kindcentra, toenemende duurzaamheidseisen en vraagstukken omtrent leerlingendaling.

Gezien deze ontwikkelingen is inzicht in de toekomstige vraag naar onderwijshuisvesting noodzakelijk. Het gezamenlijk tot stand brengen van een langjarig IHP geeft inzicht in de lokale situatie en zelfs per wijk of buurt. Een goede analyse van de omgeving, gekoppeld aan de toekomstige verwachtingen, maakt dat schoolbesturen en gemeenten strategische keuzes kunnen maken over welk toekomstbestendig aanbod gewenst is. Het is een uitgelezen kans om aan te sluiten bij de thema's van de LEA en de kwaliteit van het onderwijs te versterken. Zowel voor het primair onderwijs, speciaal onderwijs als voortgezet onderwijs. Dit zijn vaak verschillende processen die onderling wel raakvlakken hebben, financieel (vanuit één budget) maar ook inhoudelijk (doorstroom, tienercollege etc.).

Zo biedt het IHP alle partijen de mogelijkheid om op korte en lange termijn proactief huisvestingsbeleid te voeren. Een IHP is daarmee niet langer alleen een instrument dat gebaseerd is op vierkante meters en meerjarenonderhoudsplanningen (MJOP's), maar een strategisch en levend document.

Meer weten?

Vraag Mireille Uhlenbusch
E mireille.uhlenbusch@hevo.nl
T +31 (0)73 6 409 474
M +31 (0)6 10 01 93 38

Meer weten?

Vraag Michel Drenth
E michel.drenth@hevo.nl
T +31 (0)73 6 409 461
M +31 (0)6 10 26 60 49